Førsteblad   1

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 64 | Fylke: Hedmark

Tilleggsspørsmålnr. | Herad: Elverum (Våler)

Emne: Död og gravferd | Bygdelag: Sörskogbygda m. fl.

Oppskr. av: Håvard Skirbekk | Gard:

(adresse): Elverum. | G.nr. | Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Helga Nergaard, 77 år, Sörskogbygda, enkje etter Sigurd N.

SVAR

3. Ein det trur med å sparke skoen over hovudet nyårsnatta osv. Sjå Sigurd Nergaard og Håvard Skirbekks samlingar i Norsk folkeminnesamling.

10. Det var vanleg å bodsende presten, men det var ikkje alle som brydde seg om det heller.

11. Presten prövde så vidt råd å fylgje skikken frå altergang i kyrkja.

12. Dei närmaste vart bodsende, born, systen o.a.

13. Vanleg var det vel ikkje, men det hende at dei ordna både det eine og det andre. Somme tok ut salmar og gav presten beskjed om tekst. Elles ~~var~~ er det vanleg at kransagjevi eller ikkje avheng av kva den döde gjorde. – (Da Johan Hogstad i 1910 bestemte kransagjevi som si siste vilje, vakte det närmast [illegible] i grenda. No er det heller vanleg 1957).

13084

14. „Døy" var det vanlege. – „Nå er det slutt". „Han er død"
15. Dei kjende på pulsen. – Pusten.
18. Salmebok under haka vanleg.
20. Bømannen bad til gravøl.
22. Glaset vart opna.
23. Det var ettersom det var med hjelp. Ofte låg dei kvar til kista kom.
26. „Ligge på likstrå" er eit gamalt uttrykk.
27. Der det var halm, vart den brent.
30 Same dagen eller dagen etter.
31. Helst eldre kvinner, seinere sjukesøstrer
33. Vaska og kjemt
34. Som regel, om dei ikkje hadde skjegg,
37 Slo det vel.
38 „Svøpe liket" kjent. – Kledde på
39. „liksvøp (i Våle eldre „bunning")
43. Kjøpte likskjorter (vanlege skjorter)
44. Bomull like ofte
45 Nei.
46. Strømper, men ikkje sko.
47 Nei.
48. Myrbergreiner var brukt
51 Det er gamalt.
58. Det hendte ofte før i tida.
62/63. Svarte kister var i bruk til ca 1925, men da hadde kvite av og til vori brukt lenge – (ca 10 år)
67. Ja, alltid kvit.
68 Salmeboka, enkelte let ringen sitta.

13084

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

~~69.~~ 70 Pynta med blomster, heimlaga kransar.

71. Gamal overbru, ikkje i nokre manns minne.

74. Det hende, men ikkje vanleg.

76. Kista sto vanlegvis på låven

77 Granbar var mykje brukt

81. Bar vart strødd, granbuskar oppsett ved grinda, grankvistar langs vegen.

82. Det var vanleg

83. Lokket vart ikkje påskreve med det same.

84. Ein serviett „salvet"

86 Ja.

87 Kyrkja blir brukt. Gravkapell fins ikkje i Sørøybygda.

88. Samlinga i heimen har delt haldi seg, slik at det blir dobbelt – 2 gonger. – I dei seinare er det berre dei nærmaste som er med når kista blir førd til kapellet.

89 ja

91. Dei gamle tala om „sørgjeåret". Svarte klede, svarte hårtørkle

92/93. Enkjemannen burde ikkje gifte seg att før året var ute. Elles gjekk ein ikkje på dans i sørgetida. Svart armband er ein nyare skikk.

100. Oftast vart kista boren inn i stua og sett på 2 skamlar.

13084

100 fh. Mest vanleg var det at heile grannelaget samla seg til kaffe og mat föreåt. Så kom lærarn og tok alle i handa og fekk kaffe og mat. Når alle var ferdige, var koppar og fat tekne ut, benkane sett inn til veggene og skamlane midt på golvet. 4 mann gjekk på låven etter kista. Ho vart boren inn med beinenden føre, snudd rundt så beinenden vende mot ut-gangsdöra.
Så steig lærarn fram og stemde i eit salmevers. Deretter las han eit skriftord frå salmeboka og heldt ein liten tale om döden og den döde. Han slutta alltid av med Fader vår. — Deretter stilte han seg ved fotenden av kista, berarane gjekk still fram 3 på kvar side av kista. Under salmesong vart kista boren ut på tunet og sett på slede eller vogn. Til kring 1930 var det alltid hesteskyss, seinare kom bilane og serskilde likbilar. — Når det var trongt om plass, kunne andakten haldast på låvebrua

13084

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

101. Lokket var alltid på heimed før læraren song ut.
102. Blomar på kista, strindom flagg.
103. I 1920-åra var det aldri brukt lys.
110. Aldri brukt i siste manns minne
114. Berre på dei större gardane, skogsarbeidarane ville heller ha læraren, som dei kjende.
116 Ja 100.
119. Yngre menn i slekta
120. Söner bar ofte foreldre, men like ofte var det bror- og syster-söner av den döde.
121. Som för.
122 Med fotenden först, ja 100
123 Nei.
124 Nei.
125 Ja.
126 Nei, ho vart sett på sleden.
127 Ukjent
128 Dei som ikkje skulle bli med til kyrkjegarden fylgde til grinda.
129. Ved kaldt ver og lang veg fylgde gjerne berarane med til gravkapellet om det skulle vera gravöl seinare. Anslies om presten mötte på kyrkjegarden og jordfesta likt. Da fylgde alle som kunne.
130. Det går langt attende i tida.
131. Lange likferder med mange hestar var ei äre.

13084

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

132/133. Skyldfolk som budde langs vegen til kyrkja sette ofte opp snägraner utanfor sin gard. Skikk enno.

134. Gamal skikk

135. Slekt og vener og närmaste granner

136. Det er ein nyare skikk som mange er i mot.

139 Nei.

142 Nei

144. Dersom kista var tung og vegen til grava lang, vart det sett skammelar til å kvile ved. Kista vart aldri sett på marken.

153. Det hende noh at slip vart brukt frå sætrar og avsides vegløse plassar. Det var to lange rajer med tverrbre.

159 Berarane, sjå. 120.

162 Nei.

164. Ja, ofte, men ikkje alltid

165 Nei

169 Gravar har det vori i innimeleg tid i Elverum.

175. Til jul blir gravene pynta med bar eller reinmose-kransar. Frigleband og lys er ein ny skikk (etter 1945)

178. Det var helst prestane som ikkje ynskte sjölvmordaren vanleg teneste.

180 Udöypte barn vart sett ned attmed kister som skulle i jorda

182. Gravöl. 183 Bömann til ca 1900

184 Nei. 190 Ein dag. 196. Hadde med.

208 Ny skikk. 211 Svært vanleg

13084

Samtalen kring denne spørje-
lista gav lite nytt. Prestar og
kyrkjetenarar kan melde om når
dei gamle skikkane gjekk av bruk,
elles blir det skriftlege kjelder ein
lyt halde seg til.

Med helsing

3/3 57.

Håvard Skirbekk